

DE MILITAIRE CARRIERE VAN DE ROTTERDAMMER JAN COENRAAD DUURING (1779-1834)

DOOR R. PLOMP EN A. DUURING

In zijn boeiende studie over de beroemde slag bij Waterloo vermeldt N. Vels Heijn dat Napoleon na het beslissende gevecht op 18 juni 1815 in paniek terugtrok tot bij Caillou, waar het eerste bataljon jagers van de garde alles heeft gedaan om de uit het oosten opdringende Pruisen tegen te houden en terug te jagen. En dan volgt zonder verdere toelichting: 'De commandant van dit bataljon was luitenant-kolonel Duuring, een Hollander van geboorte.'¹

Over het opmerkelijke feit dat een Hollandse commandant (een geboren en getogen Rotterdammer!) van de keizer de belangrijke taak toegewezen had gekregen om tijdens de beslissende veldslag zijn hoofdkwartier te bewaken en te verdedigen, is gelukkig veel meer te zeggen en er bestaat zelfs een door Duuring geschreven verslag van zijn belevenissen gedurende de slag.

Er zijn bovendien nog vele andere in de familie bewaard gebleven documenten die een goed overzicht bieden van de militaire loopbaan van Duuring in het leger van de Bataafse Republiek (1796-1806), daarna tot 1810 in het leger van het Koninkrijk Holland onder Lodewijk Napoleon (broer van keizer Napoleon) en tenslotte na de inlijving bij Frankrijk in het leger van de keizer. Als bataljonscommandant van de Hollandse Grenadiers van de keizerlijke garde maakte Duuring in 1812 de beruchte tocht naar Moskou mee.²

In het leger van de Bataafse Republiek en het Koninkrijk Holland

Jan Coenraad Duuring werd op 13 januari 1779 op de Hoogstraat te Rotterdam geboren als oudste zoon van Jan Coenraad Duuring (geboren in 1750 in Pruisen) en Alida de Koning (geboren in 1752 te Rotterdam). Zijn ouders waren op 2 november 1777 in het huwelijk getreden.³ De tweede zoon was Gerrit Duuring die de makelaarsfirma G. Duuring & Zoon aan de Wijnhaven zou stichten.⁴

43. Jan Coenraad Duuring (1779-1834) in het uniform van de Koninklijke Garde van het Koninkrijk Holland. Dit portret is gemaakt in opdracht van de 'Association Belge Napoléonienne'.
Collectie A. Duuring.

Blijkbaar had de jonge Jan Coenraad het soldatenbloed geërfd dat in de gouden kanonloop van het vanouds door de familie Duuring gevoerde familiewapen tot uiting komt. Kort na zijn zeventiende verjaardag trad hij op 15 februari 1796 als cadet in dienst bij het tweede bataljon jagers. Een jaar eerder was generaal Charles Pichegru met een Frans leger door de patriotten als bevrijder te Amsterdam ingehaald, hetgeen leidde tot de stichting van de Bataafse Republiek. Uit de indiensttreding kan worden geconcludeerd dat Duuring de ideeën achter deze staatkundige omwenteling was toegedaan, terwijl hij zich later, zoals we nog zullen zien, tot een vurig aanhanger van het Franse bewind ontwikkelde.

Na in 1796 deelgenomen te hebben aan operaties van het Rijnleger in Duitsland werd Duuring op 2 januari 1798 als luitenant bij de marine geplaatst, en wel op het fregat Juno. Zijn verzoek van 9 oktober 1799 om weer bij het landleger te mogen terugkeren, werd afgewezen. De maand daarna volgde de overplaatsing naar het oorlogsschip Joan de Wit en op 20 maart 1801 de bevordering tot eerste luitenant bij het bataljon der mariniers. Een jaar later vond alsnog de overgang naar het leger plaats, naar het 22ste bataljon infanterie, dat bestemd was voor de Kaap de Goede Hoop (de Kaap zou volgens het vredetractaat van Amiens van 25 maart 1802 door Engeland aan de Bataafse Republiek worden teruggegeven). Op 5 augustus 1802 vertrok de Hollandse vloot uit Texel naar de Kaap die op 23 december van dat jaar bereikt werd. Het hernieuwde bezit van deze kolonie zou echter van korte duur zijn. In januari 1806 landden de Engelsen er opnieuw en binnen drie weken werd het Hollandse leger tot overgave gedwongen. Dankzij de bedongen vrije aftocht kwam Duuring als kapitein-titulair nog in hetzelfde jaar in het vaderland terug, waarna zijn vaste benoeming in die rang volgde.

Inmiddels was de Bataafse Republiek, in feite reeds een vazalstaat van Frankrijk, volgens de wens van Napoleon maar met volle medewerking van het bestuur van de Republiek, omgezet in het Koninkrijk Holland met Lodewijk Napoleon Bonaparte, de broer van de keizer, als koning. Bij de reorganisatie van het leger werd Duuring overgeplaatst naar het negende regiment infanterie, dat van 1806 tot 1809 in

Duitsland was gestationeerd. In het kader van de continentale blokkade tegen Engeland kreeg hij tegen het einde van 1806 de opdracht te Emden, in Oost-Friesland, Engelse goederen in beslag te nemen, een taak die hij volgens de dankbetuigingen 'zoo goed als oordeelkundig' uitvoerde. Zijn bijdrage aan de arrestatie van een van diefstal verdachte oud-officier leverde opnieuw stof tot tevredenheid op door zijn 'alleszins prijzenswaardig gedrag en betoonde intelligentie'. De melding van het voorbeeldig gedrag van kapitein Duuring aan de minister van Oorlog, Dirk van Hogendorp (oudere broer van de bekende Gijsbert Karel), leidde ertoe dat deze in een brief van 4 maart 1807 verzocht zijn bijzondere genoegen in zeer loffelijke bewoordingen aan Duuring bekend te maken. Inmiddels was deze, zoals veel legerofficieren, toegetreden tot de vrijmetselarij.

Bij Koninklijk Besluit van 22 april 1809 werd Duuring benoemd tot kapitein bij het regiment gardegrenadiers des konings, een elitekorps, zodat de overplaatsing als een bevordering kan worden beschouwd. In die functie nam hij kort daarna deel aan de bestorming van Stralsund, in Duitsland aan de Oostzee.⁵ Bij die aanval raakte Duuring door twee geweschoten aan zijn dij gekwetst. Op grond van zijn heldhaftig gedrag werd hij bij besluit van 11 juni 1809 bevorderd tot luitenant-kolonel (bataljonscommandant) en ontving hij het ridderkruis van de door Lodewijk Napoleon ingestelde Orde der Unie. Om van zijn wonden te herstellen, werd Duuring vanuit Duitsland overgeplaatst naar het in Groningen gelegerde tweede regiment. Blijkbaar was dit een tijdelijke overplaatsing, want reeds op 25 augustus 1809 volgde de overgang als bataljonscommandant naar het regiment grenadiers van de koninklijke garde.

Als bataljonscommandant met Napoleons keizerlijke garde naar Rusland
In 1810 vond opnieuw een ingrijpende overgang plaats. Het Koninkrijk Holland werd ingelijfd bij het Franse keizerrijk en Duurings regiment ging deel uitmaken van de keizerlijke garde, met Versailles als garnizoensplaats. De keizer benoemde hem op 25 april 1812 tot ridder in het Legioen van Eer, hetgeen onder andere met zich meebracht dat hij trouw moest zweren aan de keizer, zich volledig en uitsluitend

wijdend aan de verdediging van Napoleon en zijn keizerrijk. Dien-
tengevolge raakte Duuring meer en meer van het vaderland vervreemd
en ingeschakeld in de veroveringsdrang van de grote keizer.

De consequenties hiervan werden vrijwel onmiddellijk merkbaar in
de beruchte veldtocht naar Rusland. Reeds in februari 1812 was het
regiment uit Versailles in oostelijke richting vertrokken. Zonder aan
enig gevecht te hebben deelgenomen, trok het regiment in de zomer
Rusland binnen. Er is een brief bewaard gebleven die Jan Coenraad
Duuring op 24 augustus uit Smolensk aan zijn broer Gerrit schreef.
Hierin lezen wij:

‘In mijn vorigen schreef ik U, wij naar deze plaats volgens mijn gissing
zouden gaan. Dit is geschied. Den 16en kwam de avant-garde hier aan
en gaf een kleine affaire; den 17en arriveerden meer troupes, waar-
onder de garde. De Keizer liet ons vragen om met dubbele passen te
komen en de fusillade was aan den gang in de nabijheid; dan wij mar-
cheerden op een plateau op, achter den Keizer, waar wij den gantschen
dag met het geweer in den arm bleven staan zonder iets te doen. Een
regiment rukte slechts in de plaine onder het geschut met den Keizer,
die ook eenige doden van zijn escorte kreeg, en men kon met de hou-
witsers niet verder brengen als nog een 3 a 400 passen voor ons. Hier
heb ik voor het eerst van mijn leven de Fransche Armee zien werken;
dan dit gaat alles te boven, er kan niets voor staan. Onze troupes kwa-
men met de Russen tegenlijk aan de poorten, die eindelijk gesloten
wierden en er ontstond een levendige canonade; dit begon omtrent 12
uur ’s middags en ’s nagts om die tijd stond de stad aan vier hoeken in
den brand, en nu waren wij meester van de stad, daar wij ook ’s mid-
dags met den Keizer introkken. Alles brandde nog eenige dagen daar-
na ieder oogenblik, zoodat wij immer op de been waren en op straat
lagen, hetgeen mij belet heeft U eerder te schrijven.

Vervolgens heeft de armee nog drie dagen voor de stad geklopt en de
Russen van positie tot positie verdreven, en eindelijk zijn zij verder
opgeretireerd, zoo men wil de helft naar St. Petersburg en de andere
naar Moskou. Deze nacht, meen ik, gaan wij, zoo ik geloof, om 2 uur
weder voorwaarts, zoo ik geloof naar Moskou en misschien naar St.

Petersburg. Van de 1^e plaats zijn wij nog 80 en van de andere 160 uren, maar niet dezelfde directie natuurlijk. Bij mijn eerste schrijf ik U nader, want sta op het ogenblik nog op 't piquet bij den Keizer op de markt.'⁶

De brief getuigt van Duurings bewondering voor het Franse leger. Het is jammer dat zijn andere tijdens de veldtocht geschreven brieven verloren zijn gegaan.

We weten dat het hoofdleger niet naar Sint Petersburg maar naar Moskou is getrokken en dat Napoleon, voor hij op 14 september 1812 de stad bereikte, bij het dorp Borodino in een zware veldslag met het Russische leger verweekeld raakte. Napoleons weigering de keizerlijke garde in het vuur te zenden, zal Duuring niet onwelkom zijn geweest. De verliezen waren enorm en de overwinning werd niet bereikt. Door de naderende winter genoodzaakt, moest Napoleon uit Moskou de terugweg aanvaarden zonder de beslissende slag te hebben geleverd. Volgens een brief van kapitein Charles de Quay verliet het garderegiment Moskou op 19 oktober 1812. Deze brief vermeldt dat de overste (= luitenant-kolonel) Duuring de gehele veldtocht gezamenlijk met de genoemde De Quay en een kapitein De Sonnaville heeft opgetrokken, en dat zij samen een knecht, een jongen, drie oppassers, zeven paarden en twee goed met provisie geladen wagens hadden. Tijdens de voor het leger zo desastreuze terugtocht werd het garderegiment van Duuring alsnog betrokken bij de veldslag bij Krasnoje op 17 november 1812, waarbij het volgens een aantekening van zijn hand 300 man verloor. Volgens de memoires van Dirk van Hogendorp bevond Duuring zich op 10 december in Wilna (thans Vilnius, hoofdstad van Litouen). Van Hogendorp adviseerde hem de resten van de verslagen en in wanorde teruggetrokken onderdelen tot een bataljon te verenigen en zo te pogen zich een weg door het kozakkenleger te banen. Wat daarvan terechtgekomen is weten we niet, maar in ieder geval is het Duuring en De Quay gelukt Koningsbergen in Oost-Pruisen te bereiken. Bij het verlaten van die stad verongelukte hij bijna op het Friesche Haff.

Het garderegiment van Duuring was op de terugtocht uit Rusland zo sterk gedecimeerd dat het op 15 februari 1813 werd opgeheven. Duuring kwam bij het tweede regiment grenadiers van de keizerlijke

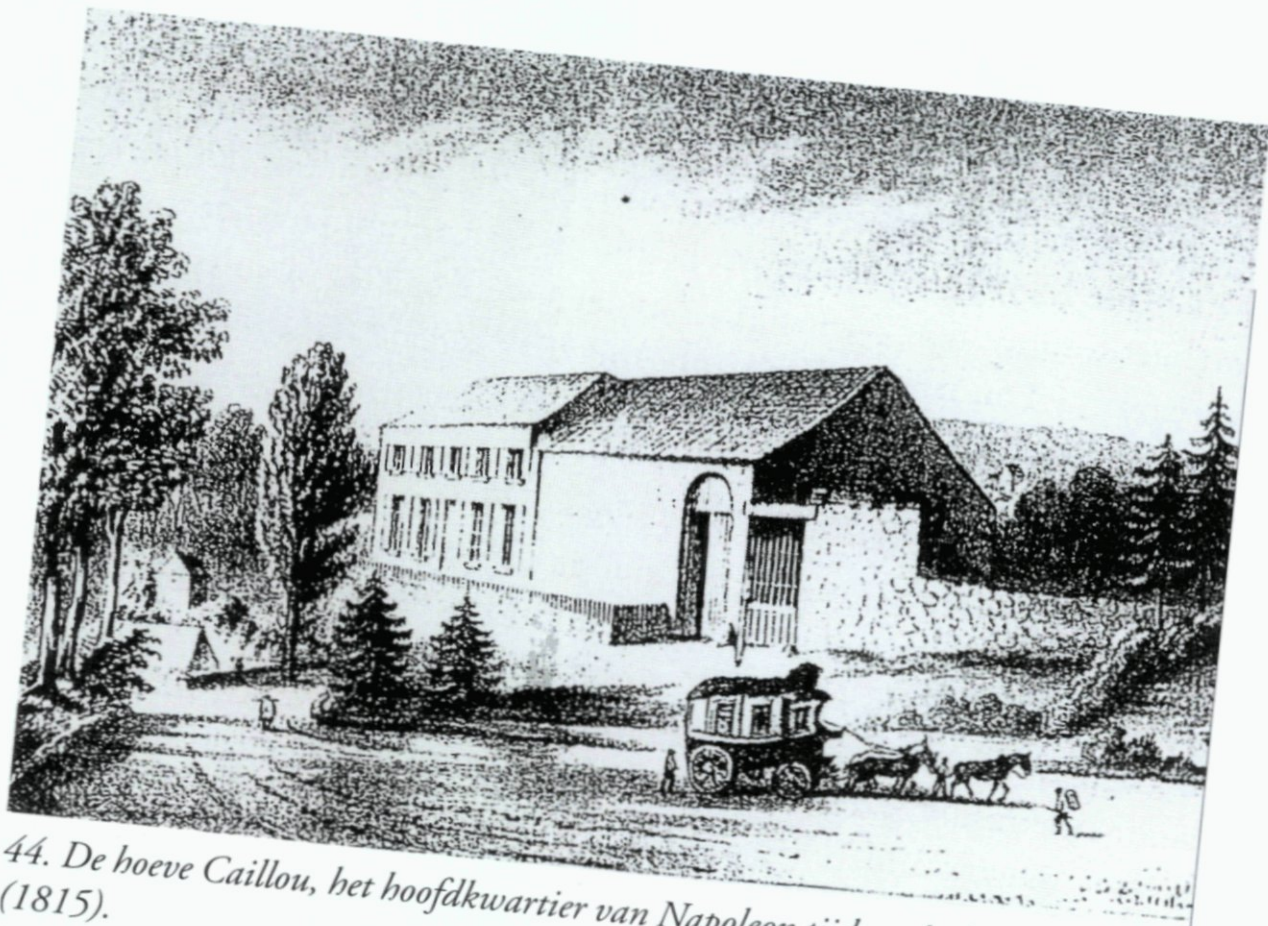
garde terecht, een Frans keurkorps waarmee hij in hetzelfde jaar aan de veldtocht in Saksen en Silezië deelnam, hetgeen hem de bevordering tot officier in het Legioen van Eer opleverde. In de eerste maanden van 1814 trad hij bij de veldtocht in Frankrijk op als commandant van het regiment. De afloop is bekend: Napoleon werd verslagen en naar Elba verbannen. Duuring was aanwezig bij het afscheid dat Napoleon op 20 april 1814 te Fontainebleau van zijn garde nam.

Vergeefse pogingen naar Nederland terug te keren

Men zou kunnen verwachten dat Duuring wel zijn bekomst van de voormalige keizer zou hebben gekregen, maar het tegendeel blijkt het geval te zijn geweest. De laatste toespraak van Napoleon tot zijn garde sprak hem zo aan dat hij deze nauwkeurig heeft opgetekend. Uit een latere brief blijkt dat hij Napoleon tevergeefs verzocht heeft hem naar Elba te mogen vergezellen en daarbij zeer lang op de kamer van generaal Antoine Drouot, die als gouverneur van het eiland wel mee naar Elba vertrok, heeft uitgehuild.

Het is daarom niet verwonderlijk dat Duuring er weinig voor voelde om in het Franse leger te blijven en de nieuwe koning Lodewijk XVIII te dienen. Wij zouden verwacht hebben dat de Franse regering deze vurige aanhanger van het oude regime, en nog wel een buitenlander, graag zou hebben zien vertrekken. Het tegendeel bleek waar: op 1 juli 1814 werd hij als bataljonscommandant bij het nieuw opgerichte korps van de koninklijke garde ingedeeld.

Echter, Nederland was weer onafhankelijk geworden en Duuring wilde liever terugkeren naar zijn vaderland. Nog diezelfde avond verzond hij twee lange brieven naar Nederland om zijn toekomstmogelijkheden bij het Nederlandse leger af te tasten. De eerste was gericht aan luitenant-generaal baron J.W. Janssens onder wie hij aan de Kaap de Goede Hoop had gediend. Duuring wilde, alvorens in Frankrijk eervol ontslag te nemen, kunnen vertrouwen te zullen worden aangesteld als regimentscommandant. Als argumenten voerde hij aan dat, terwijl tal van Franse officieren waren ontslagen, men hem, een buitenlander, in het nieuwe Franse leger wilde behouden, en voorts het feit dat hij vier jaren bataljonscommandant was geweest en in de laat-

44. De hoeve Caillou, het hoofdkwartier van Napoleon tijdens de slag bij Waterloo (1815).
Collectie A. Duuring.

45. Napoleon verlaat de hoeve Caillou.

Collectie A. Duuring.

ste veldtocht als kolonel een regiment (drie bataljons) grenadiers van de garde had gecommandeerd.

De tweede brief was bestemd voor baron Tindal, destijds onder Lodewijk Napoleon zijn commandant bij de koninklijke garde en nu eveneens luitenant-generaal in het nieuwe Nederlandse leger. Hij vroeg Tindal ondersteuning van het verzoek aan Janssens. Hierbij verklaarde Duuring:

‘Ik herhaal nogmaals stellig dat ik niets, zelfs niet de eeretekens welke ik verdiend heb, op hooger prijs stel dan mijn eigen vaderland te dienen, welke de omstandigheden alleen mij hebben doen verlaten.’

Waarschijnlijk heeft hij op deze brieven slechts een ontwijkend antwoord gekregen. Wat vele andere Nederlandse officieren wel was toegestaan, onder andere verscheidene generaals die het nieuwe Nederlandse leger hebben opgebouwd en bij de slag bij Waterloo tegen Napoleon streden,⁷ werd hem in feite geweigerd. Enerzijds waren talloze officieren uit Frankrijk teruggekomen, terwijl anderzijds vele orangisten die sinds 1795 niet gediend hadden, de plaatsen opeisten. Hoe het ook zij, Duuring bleef in Franse dienst en kwam op 8 augustus in zijn nieuwe garnizoensplaats Nancy terecht waar hij, zij het slechts kort, kon uitrusten van de ontberingen en gevaren van de laatste jaren. Aan een groot bal dat op 3 februari 1815 in het raadhuis voor de officieren van het garnizoen plaatsvond, nam hij als een van de drie commissarissen deel.

Intussen streefde de Franse regering ernaar haar geringe populariteit bij het leger te vergroten en ook Duuring zo vast mogelijk aan het nieuwe regime te binden door hem op 25 juli 1814 het ridderkruis van Sint Louis toe te kennen. We mogen wel zeggen dat beide pogingen weinig effect hadden. Toen Napoleon na zijn ontsnapping van Elba op 1 maart 1815 weer voet op Franse bodem zette, koos het leger onder maarschalk Ney tegen de koning en voor zijn geliefde keizer.

Trouw aan Napoleon tot het einde

Ongetwijfeld heeft ook Duuring de terugkeer van Napoleon met

enthousiasme begroet. Tekenend is dat hij de door generaal Drouot eigenhandig geschreven brieven, gericht aan de commandant van de oude garde te Metz en aan generaal Poret de Morvan, commandant van de jagers van de keizerlijke garde (gedateerd 12 respectievelijk 17 maart 1815) met de oproep zich onder het gezag van de keizer te stellen, trouw heeft bewaard. Het korps van de koninklijke garde werd gereorganiseerd, waarbij Duuring bij decreet van 13 april 1815 werd benoemd tot bataljonscommandant van het eerste regiment van de jagers der keizerlijke garde.⁸

In deze functie maakte hij de laatste strijd van Napoleon tegen de geallieerden mee, bekend als de 100-daagse veldtocht, die haar voor de keizer noodlottige einde in de slag bij Waterloo vond. Ook hier speelde Duuring een belangrijke rol, die we kennen dankzij een door hem in 1816 op verzoek van generaal Pelet opgesteld verslag van de laatste drie dagen van de slag (16-18 juni 1815). Hierin lezen we dat Duuring op de avond van 17 juni het bevel kreeg zich bij de keizer te voegen, die in de hoeve Caillou aan de grote weg ten zuiden van Waterloo zijn hoofdkwartier had opgeslagen, een goed kwartier verwijderd van de slaglinie van de volgende dag. Het bataljon bivakkeerde daar in de tuin bij – zoals Duuring schrijft – afschuwelijk weer ('temps affreux'). Dit pand is nu een aan Napoleon gewijd museum; een informatiebord in de naastgelegen boomgaard vermeldt dat Duuring en zijn manschapen daar hebben gebivakkeerd.

Het verslag van de volgende, beslissende dag van de strijd is interessant genoeg om een gedeelte, in de vertaling van Victor de Stuers, te citeren:⁹

'Des morgens omstreeks 7 uur gaf de Keizer mij last om met het bataillon aan de hoeve te blijven, ten einde zijn Generaal-Kwartier, den Schat (= de geldmiddelen van het leger) enz. te bewaken. Ondercheiden regimenten infanterie, cavalerie enz. trokken achtereenvolgens langs de slaglinie; Zoo ook de oude garde. Bij het voorbijtrekken van het 2^e bataillon heb ik den adelaar (het regimentsvaandel) aan den generaal Cambronne overgegeven.

In den ochtend begon het kanonvuur van weerszijden. Het batail-

lon dat ik commandeerde bleef bij de hoeve; van tijd tot tijd zagen we eenige gevangenen aankomen. Omstreeks 2 of 3 uur 's middags vernam ik dat meerdere soldaten hoofdzakelijk van onze rechterzijde komende, zonder geweren vluchtten.

Ik deed het bataillon onder de wapenen komen, detacheerde eene compagnie naar rechts, een andere naar links, en behield er twee in het centrum. Ik steeg te paard en met behulp van de gendarmerie van het Generaal-Kwartier bracht ik de vluchtelingen tot staan, verzamelde die, en deed hen naar het centrum van het leger voeren. Een uur later was deze vlucht geëindigd en alles zeer rustig. Wij zagen meerdere officieren der Engelsche cavalerie als krijgsgevangen aankomen.

Omstreeks 5-6 uur 's avonds kwamen overhaast meerdere caissons (= transportwagens) van 't slagveld, en zij zeiden dat zij geen munitie meer hadden, zodat meerdere stukken (= kanonnen) daarvan verstoken waren.

Inderdaad bevond ik dat verscheidene caissons ledig waren, maar anderen hadden nog munitie. Ik deed ze alle links en rechts van den weg achter de hoeve parkeren, en verzocht den Eeuyer (= stalmeester), die bij de équipages van den Keizer was, om de voertuigen van den Schat te bespannen.

Tusschen 6 en 7 uur 's avonds berichtte mij een post op mijn rechter zijde, dat men twee colonnes uit het bosch zag deboucheeren. Ik ging die verkennen. Nauwelijks aangekomen, kon ik mij vergewissen dat het vijandelijke troepen waren. Elke colonne kon 800 man tellen, maar daar de staart nog in het bosch was, kon men zeer moeilijk haar sterkte goed schatten. Ik nam onmiddellijk mijn maatregelen voor het geval van een attaque; ik deed twee stukken met schroot geladen in batterijen stellen, en door een officier met 50 man dekken, zoo geplaatst, dat de vijand ze niet dan moeilijk kon ontwaren. Ik gaf last niet te schieten voor dat ik erbij zou zijn.

Op hetzelfde oogenblik kwam mijn Adjudant-Major mij zeggen, dat andermaal veel soldaten ordeloos terugtrekkend aankwamen. Ik deed mijn twee compagniën, die ik in het centrum bewaard had, met gevelde baionet op en naast den weg plaatsen, met last hoegenaamd niemand dan de gewonden door te laten. Ik heb onder die vluchtelingen

meerdere officieren aangetroffen, voorts een Chef de bataillon, dien ik gedwongen heb het commando te voeren over een bataillon dat ik weder had weten te verzamelen; ik heb gedreigd op hen te vuren indien hij niet terstond gehoorzaamde. Ik heb zelfs een Maréchal-de-Camp aangetroffen. Ik wist zijn naam niet, en evenmin wat hij wilde; ik heb hem verzocht een ander detachement aan te voeren.

Terwijl ik die vluchtelingen deed verzamelen, liet de officier dien ik gedetacheerd had om de twee stukken te dekken, mij weten dat de artillerie-officier had goed gevonden met zijn twee stukken heen te gaan, zeggende dat hij van mij geen bevelen had te ontvangen; voorts dat de vijand naderde. Ik verzocht eenige artillerie-officieren – onder welke hoofdofficieren waren – om andere stukken in batterij te stellen. Maar daar geschiedde niets van. Ziende dat ik zonder steun van wien ook, door een veel sterker macht dan de mijne, op het punt stond aangevalen te worden, besloot ik een bataillon van ongeveer 200 man te vormen uit verschillende regimenten, die men nog links en rechts verzameld had. Ik liet deze troep aan mijn rechterzij opstellen 'en potence' (= haaks, dus in den brede) en een weinig naar achteren, opdat men mij niet zou overvleugelen. Ik deed den Schat en de equipages van den Keizer, vervolgens de stukken enz. heen gaan, zonder hun een man escorte mee te geven, en zulks teneinde een aanval af te weren, die zeer nadeelig voor het leger kon wezen, indien de weg daarachter versperd was.

Ik deed mijn bataillon opstellen met den rug tegen de hoeve, detacheerde 100 man als tirailleurs in het bosch en hield 100 andere in reserve, op hetzelfde oogenblik waarop de Generaal, Prévôt-général de l'Armée, 200 man infanterie in den stormpas deed attaqueeren, op een afstand van een half gewoerschoot deployeeren en eveneens in het bosch binnendringen. Deze combinatie had een zeer gelukkigen uitslag; de Pruisen werden teruggedrongen, en wij ondervonden weinig verliezen.

Ik had tegelijkertijd mijn adjudant-majoor afgezonden om den Keizer bericht te geven. Deze deed mij zeggen dat ik goed gehandeld had en dat ik de positie moest behouden.

Niet lang daarna zagen we een volslagen wanordelijke vlucht opdagen, die men niet kon stuiten, daar infanterie, cavallerie, artillerie, alles door elkaar gemengd was. Vreezende door vijandelijke ruitery

gechargeerd te worden en om in geval van nood een beweging te kunnen uitvoeren, deed ik toen het bataillon bezijden den weg verzamelen in colonne per divisie, op peletons afstand. Officiëren en soldaten van alle regimenten wilden zich in mijn gelederen plaatsen, maar ik liet niemand toe, want het ware mij onmogelijk geweest de tot dusverre bewaarde orde te handhaven. Later heb ik last gegeven de manschappen der oude garde in de gelederen op te nemen, zoodat op het laatst mijne divisieën elk ongeveer 300 man telden.

Te midden van die treurige wanorde, en op het oogenblik dat men op ons schoot – het was in de avondschemering – zagen wij den Keizer aankomen, vergezeld van eenige (6 of 8) Chasseurs a cheval en van eenige generaals, onder welke ik de graven van Lobau en Drouot opmerkte. Zijne Majesteit kwam op mij af, vroeg mij wat ik gedaan had, vroeg welke mijn sterkte en mijn positie waren – waarop ik antwoordde zoals boven verhaald is – en gaf mij last hem in gesloten orde te volgen, erbij voegende: ‘Je compte sur vous’.

We zullen Duuring op zijn terugtocht gedurende de nacht, waarbij hij het contact met de keizer verloor en aan het dwalen raakte, niet verder volgen, maar volstaan met op te merken dat dit verslag het beeld van Duuring als een plichtsgetrouw en bekwaam officier bevestigt. Dat Napoleon de bewaking van zijn ‘Schat’ aan hem opdroeg, bewijst wel hoe volkomen hij Duuring vertrouwde.¹⁰

Aantekeningen van Duuring leveren als een welkome aanvulling nog enkele persoonlijke indrukken van de slag. Hij rekende het als een grote fout van Napoleon dat hij op 18 juni slag leverde met een door het slechte weer afgemat leger op een, mede door de weersomstandigheden, zeer ongunstig terrein. De krijgstucht had sinds de vorige veldtochten veel geleden, maar niet zoveel als na de slag door sommigen werd beweerd. In ieder geval stond deze veel hoger dan die van de Pruisen, waarvan Duuring enkele pakkende voorbeelden geeft. Verder is het interessant van hem te vernemen dat Napoleon nimmer zijn garde behoefde aan te spreken, behalve na de verloren slag bij Krasnoje. Het keurkorps waarin Duuring onder hem diende, is dus vrijwel nooit echt bij de gevechten ingeschakeld geweest.

De waarde die Duuring aan de discipline toekende, komt opnieuw tot uiting in zijn gedrag bij de ontbinding van de voormalige keizerlijke garde. Tijdens een militair oproer in verband met de betalingen op 26 september 1815 wist hij zo goed de orde te handhaven dat hij de volgende dag namens de regering zijn regiment, waarvan hij blijkbaar op dat moment commandant was, in een dagorde kon bedanken. Zijn dankwoord besloot hij met de uitspraak dat er geen ander devies voor het regiment geldt dan: 'Honneur et Obéissance'. Verschillende brieven van superieuren van Duuring getuigen van de grote waardering voor zijn optreden bij de wanordelijkheden en zijn grote kwaliteiten als officier.

Terug naar Nederland

Eervol ontslagen uit de militaire dienst verliet Duuring op 18 januari 1816 Parijs. Hij reisde naar Rotterdam waar hij zich bij zijn broer Gerrit vestigde. Inmiddels had hij zijn diensten aan koning Willem I aangeboden, onder overlegging van zijn eervolle getuigschriften en uitstekende staat van dienst. Ondanks zijn herhaald verzoek slaagde hij er echter niet in een plaats in het Nederlandse leger te verwerven. Bij Koninklijk Besluit van 11 januari 1816 werd hem een toelage van 60 gulden per maand toegewezen. Nog geen 40 jaar oud moest hij uiteindelijk pensionering als enige mogelijkheid aanvaarden, hetgeen door een Koninklijk Besluit van 25 april 1819 werd bekrachtigd, waarbij hem een pensioen van 1200 gulden per jaar werd toegezegd.

Op 4 augustus van hetzelfde jaar huwde hij Albertine Henriette Gildemeester (1789-1854), dochter van de Amsterdamse miljonair mr. Hendrik Gildemeester (1759-1823) en Albertina Frederika Cornelia van Gheel, die in 1816 aan de Vecht in Breukelen de buitenplaats Vegtvliet hadden gekocht. Daar heeft de ex-kolonel zijn laatste 15 jaar gesleten als Heer van Kockengen, een titel die wel wat aanzien maar geen macht verleende, aangezien de bestuurlijke bevoegdheden die voor 1795 samengingen met de heerlijkheid, sinds de Franse Tijd door gemeentebestuur en vrederechter waren overgenomen. Broer Gerrit kocht vier jaar later, in 1823, de nabijgelegen buitenplaats Vredenoord en het kasteeltje Oudaen, eveneens met heerlijke rechten.

Zo vonden twee Rotterdammers met hun gezinnen een aangenaam onderkomen in een streek die tot dan toe eigenlijk uitsluitend door Amsterdammers werd geëxploiteerd.

Jan Coenraad overleed op Vegtvliet in 1834, 55 jaar oud; zijn weduwe stierf 20 jaar later. Hun zoon Gerard Daniel werd later burgemeester van Breukelen. Broer Gerrit stierf in 1855 op ruim 75-jarige leeftijd.

Ten besluit

De kennismaking met de militaire carrière van Jan Coenraad Duuring roept bij de moderne lezer misschien onwillekeurig vragen op, samenhangend met enerzijds zijn onvoorwaardelijke trouw aan Napoleon, zowel vóór diens verbanning naar Elba (april 1814) als na zijn terugkeer in maart 1815, en anderzijds de pogingen van Duuring tijdens deze verbanning en na de slag bij Waterloo om opgenomen te worden in het leger van koning Willem I. Lijkt het er niet op dat we hier met een opportunist te maken hebben, een 'overloper', zoals we dat in de Tweede Wereldoorlog in sommige gevallen zagen?

Toch lag de situatie hier principieel anders. De verhouding tussen de Patriotten en de Prinsgezinden was gebaseerd op verschillende politieke richtingen, beide vaderlandslievend; tenminste in de aanvang ging het om een keuze tussen een werkelijke democratie of een feitelijke monarchie/aristocratie. In de Tweede Wereldoorlog wordt de tegenstelling gekenschetst als een keuze voor de overwinnaar of voor het vaderland.

Er was in de tijd van Duuring geen kwestie van 'overwinnaar', immers de Fransen waren met open armen binnengehaald, zelfs geïnviteerd! Vandaar dat in het herstelde Nederland tal van voormalige Patriotten hoge posities werden aangeboden. Baron Janssens en baron Van Tindal werden beiden luitenant-generaal.

Tekenend voor de toenmalige verhoudingen is het feit dat Duuring in 1819 van de Nederlandse autoriteiten schriftelijke toestemming kreeg (op voorgedrukt papier, dus hij was lang niet de enige) om zijn onderscheiding van officier in het Legioen van Eer, hem door Napoleon in 1813 verleend, officieel te mogen dragen.¹¹

NOTEN

1 N. Vels Heijn, *Glorie zonder Helden. De Slag bij Waterloo, Waarheid en Legendes* (Amsterdam 1974) 182.

2 In beheer bij de tweede auteur, die van Jan Coenraad Duuring afstamt. Zie ook noot 3.

3 Genealogische gegevens zijn ontleend aan de 'Stamlijst van de Familie Duuring', samengesteld door A. Bicker Caarten. Deze stamlijst bevindt zich in de Reuchlin Collectie in het Gemeentearchief te Rotterdam.

4 Gerrit Duuring was lid van de firma G. Duuring & Zoon, Makelaars in koloniale waren. Later was hij lid van Gedeputeerde Staten van Utrecht. Hij woonde te Rotterdam achtereenvolgens Groenendaal, Botersloot, Draaisteeg, Noordblaak en Wijnhaven (gekocht op 27 juli 1813) waar het kantoor van de firma G. Duuring & Zoon in het achterpand uitkomende op de Wijnstraat werd gevestigd.

5 De dichter H. Marsman zou in 1923 een fraai literair portret van die stad schrijven.

6 De tekst van deze brief is ontleend aan het artikel van Victor de Stuers, 'De Kolonel Duuring (1779-1834)', *Van Onzen Tijd*, jaargang 9, eerste deel (1908-1909) 76-88, 121-136, 157-169.

7 Zie de levensbeschrijvingen in J.M.G.A. Dronkers, *De Generaals van het Koninkrijk Holland, 1806-1810* (1969). Niet in de handel gebracht boek.

8 Ook deze aanstellingsbrief is in het archief van Duuring bewaard gebleven, alsmede een eigenhandig door Duuring geschreven lijst van officieren van de drie regimenten der keizerlijke garde.

9 Zie noot 5.

10 Het is een interessante vraag of Napoleon bewust Duuring deze opdracht heeft gegeven teneinde een confrontatie tussen hem en de Nederlandse troepen in het leger van Wellington te vermijden.

11 In het in noot 7 genoemde geschrift vinden we portretten van de generaals D.H. baron Chassé, G.M. Cort Heyligers en J.A. Stedman die trots op hun borst het ordeteken van het Legioen van Eer (zij het dat na 1814 in het medaillon de beeltenis van Napoleon door die van Henri IV was vervangen), zowel als de door koning Willem I verleende Militaire Willemsorde dragen.